گفتوگۆی (همبستگی) لەگەڵ منصور حکمت دەربارەی لە باربردنی منداڵ:

ئازادی لە باربردنی منداڵ بۆتە زەروورەتێك

لە بەرئەوەی زۆرێك لە ئازادیە ئینسانیەکان لە ژنان زەوت کراوە

وەرگێڕانی: بڕیار مەهدی

پێداچوونەوەی: سەعید ئەحمەد

سورەیا شەهابی: بەرلەوەی بچینە سەر خاڵە سەرەکیەکانی باسی لەباربردنی منداڵ، وەکو بەرگری لە "مافی بڕیاردان"، " مافی ژن بەسەر لەشی خۆیدا"، "بەرگری لە مافی ژیان" و سەرەنجام ئەم خواستە لە کۆمەڵگایەکی ئازادو ئینسانیدا، ئەمەوێ سەرەتا رای تۆ دەربارەی خاڵێك بزانم، ئەویش ئەوەیە، مخالەفەتی بەرنامە لەگەڵ خودی ئەم کردارە لە لایەکەوە و داواکاری قانوونی بوونی لە لایەکی ترەوە، چۆن لێك دەدەیتەوە؟ ئەڵێن مادام بەرنامە لەباربردنی منداڵ بە نیشانەی لەخۆبێگانەیی ئینسان دائەنێت، کەوایە پێویستە سەرەنجام دژی قانوونی بوونی لەباربردنی منداڵ بێت و گوایە موافەقەتی بەرنامە لەگەڵیدا تاکتیکە. لەم بارەیەوە ڕات چیە؟

منصور حکمت: لە بەرنامەی ئێمەدا ئەم شێوە مامەڵەیە نەبەبەندی لەباربردنی منداڵەوە مەحدود دەبێتەوە و راستیەکەشی نە شێوازێکی مەحدود بە ئێمەیە. زورێك لە پەیوەندی و مەسائیلە کۆمەلایەتیەکان هەن کە ئێمە لە کاتێك دا کە خوازیاری لە بەین چوونیانین لە هەمان کاتدا وەکو واقعیەتێکی ماددی و مەوجودی کۆمەڵگای ئێستا بەرەسمیان دەناسین و هەوڵ ئەدەین کاریگەری خراپی ئەم پەیوەندی و مەسەلانە بەسەر ژیانی خۆمان و هەموو خەڵکەوە کەم بکەینەوە. شێوازی مامەڵەی بەرنامە لەگەڵ کاری کرێ گرتەدا ڕێك هەروایە. ئێمە خوازیاری لەبەین چوونی کاری بەکرێین، دنیایەك کە تیایدا کەسێك لە پێناو ژیانی روژانەیدا ناچارە توانای لەشی بە کەسێکی تر بەکرێ بدات، بە شەرمەزاری دەزانین بۆ بەشەرییەت. کاری بەکرێش هەروەك لە باربردنی منداڵ نیشانەی لەخۆ بێگانەیی ئینسانە. بەلاّم بەشێکی زۆری بەرنامە پەیوەستە بەقانوون دانان بۆ هەل و مەرج و ڕێوشوێنی کاری بە کرێ لەم کۆمەڵگایەدا. مەقولەی دەوڵەت بە هەمان شێوە. مەقولەی دین بەهەمان شێوە. هەر لەم بەشی دووەمی بەرنامەیەدا ئێمە خوازیاری ئازادی بەکاربردنی هەندێ موادی مخدر و تەنانەت دابین کردنیشین لەلایەن دەوڵەتەوە بۆ ئەوانەی بە مەوادی مخدر ئالوودە بوون. وە ئەمە بەشەرتی لەبەین بردنی ئالوودەبوون بە مودای مخدر ئەزانین. ئێمە داوای سڕینەوەی یاساغ کردنی لەش فرۆشی و پشتیوانیی یاسامان کردووە لە لەش فرۆشان، وە ئەمە بە شەرتێکی لەبەین بردنی لەش فرۆشی دەزانین. موسیبەتەکانی کۆمەڵگای سەرمایەداری بە غەیرە قانوونی کردنی ئەو موسیبەتانەو تەمێ کردنی قوربانیەکانی وەلام نادرێتەوە. ئەمە بە تەنها قسەی ئێمە کۆمۆنیستەکان نیە، بەڵکو قسەی هەر کەسێکە کە شان بەشانی هەر ئەم شارستانیە ئەوروپاییە چووبێتە پێشەوە.

لە باربردنی منداڵیش رێك هەروایە. ئێمە لە باربردنی منداڵ بە کارێکی ڕاست نازانین. حەزمان دەکرد کۆمەڵگایەك هەبووایە کە بە هیچ جۆرێك ئەم مەسەلەیەی تیادا نەهاتایەتە پێشەوە. هیچ کەس کاری بەمە نەگەیشتایە و هەڵبژاردنێکی ئاوا هەرگیز نەهاتایەتە بەرەوە. ئایا ئەمە خواستێکی سەیرە؟ نەخێر. ئەمە خواستی زۆربەی هەرەزۆری خەڵکەو لە پێش هەموشیانەوە خواستی هەر کەسێکە، چ ژن و چ پیاو، کە لە ژیانی خۆی دا هەستی بە دەردی لە باربردنی منداڵ کردبێت. من کەسێك یا بزووتنەوەیەك شك نابەم کە خودی کرداری لە باربردنی منداڵ وەکو کردارێکی سەربەرزانەی ئینسانی تقدیس بکات. بێ ئیحساسی و لامبالاتی عاتفی لەبەرامبەر ئەم مەسەلەیەدا لە کورو کۆمەڵی ئوسولیەکان لە بزووتنەوەی فیمینیستی دا دەبینرێ. بەلاّم ئەمە زیاتر بەرەنجامی پەروەردەی سیاسی سکتاریستی و دەمارگیری ئایدۆلۆژی و فیرقەیی ئەوانە، تاوەکو ئەوەی گەڕانەوە بێت بۆ ئیحساسی واقعیان وەکو ئینسان.

بەلاّم هەر ئەوەندەی ئێمە بمانەوێ و ئارەزووبکەین واقعیەتی دەرەوەی ئێمە لە ناو ناچێت. حاملەبوونی نەخوازراوو پەشیمانی لە حاملەبوونی خوازراو لە ئارادایە، محدودیاتی مالی و فەرهەنگی و سیاسی لە ئارادایە، زەخت و زۆر لەسەر ژنان بێ ئەندازە زۆرە و بە ناچاری بۆ ژمارەیەکی زۆریان لە باربردنی منداڵ وەکو تەنها رێگای دەرچوون لە گێژاوێك دێتە بەرچاو. لەباربردنی منداڵ واقعیەتێکی دنیای ئەمڕۆیە و کۆمەڵگا ناتوانێ گوێی خۆی لێ کەڕ بکات، ناتوانێ چاوپۆشی لێ بکات. دەبێ ڕێوشوێنی ئەم کردارە، کە سەربەخۆ لە

ئیرادەی هەردەوڵەت و حیزب و بزووتنەوەیەکی سیاسی، بەهەرحاڵ مەوجودە ، دیاری بکرێت. قەدەغەکردنی لەباربردنی منال تەمێ کردنی قوربانیانی ئەم سیستمە کۆمەڵایەتی‌یەیە کە مەوجودە. ئەمە ناتوانێ هەڵوێستی ئێمە بێت.

بەرنامەی ئێمە رادەگەیەنێ کە کرداری لە باربردنی منال بە نادروست و پێچەوانەی پرەنسیپە ئینسانیەکانی خۆی دەزانێ. بەڵام بڕوای وایە کە چ لە پێناوی پارێزگاری لە قوربانیەکانی محدودیاتی ئابووری و دواکەوتوویی فەرهەنگی لەم کۆمەڵگایەدا کە لە ئارادایە، وە چ بۆ خەبات لە بەرامبەر زەمینەکانی ئەم کردارەدا، پێویستە لە باربردنی منال قانوونی بێت. راستیەکەی زۆربەی هەڵسوراوانی بزووتنەوەی (پروچویس) و کارگێرانی و پزیشکانی کلنیك (عیادە)کانی لە باربردنی منال و یاسادانەرانی پرۆچویسی هەیئەی دەسەلاتداری ئەمریکاش هەر ئەم هەڵوێستەیان هەیە و لە وەلامی ئەم پرسیارەدا هەر ئەمە دەڵێن: لە باربردنی منال کارێکی ڕاست نیە، بەڵام دەبێ قانوونی بێت. ئەگەر جیاوازیەك لە ئارادایە ئەوا ڕاشکاویی ئێمەیە لە بەیانکردنی ئینسانی نەبوونی خودی کرداری لە باربردنی منداڵدا. بەلای ئسولیەکانی بزووتنەوەی فیمینیستی‌یەوە وادیارە ئەم رەخنەیە قورسە. لە روانگەی سیاسیەوە بەرنامەی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری خوازیاری قانوونی کردنی لە باربردنی منال تا دوازدە هەفتەیی، خۆڕایی بوونی، مەرجدارکردنی ئەم کردارە تەنها بە بڕیاری ژنەوە و ئەنجامدانیەتی لە کلنیکی تایبەتی‌دا. بزووتنەوەی پرۆچویس لە ئەمریکادا ئەم خواستانە وەکو ئارەزووە بالاکانی خۆی سەیر دەکات و تەحقیق بوونیشیان لە ئەمریکادا بەم زووانە بە عەمەلی نازانێ. ئەگەر چەپی پێشوی تازە فیمینیستی کۆچکردووی ئێرانی لەگەڵ ئەم خواستە گرفتی هەیە، دڵنیابن کە لە فیمینیست بوونیەوە نیە. ئەگەر کەسێك لە کۆبوونەوەیەکی ئاشکرادا ئەم رەخنەیە ئاراستەی من بکات، من داوای لێ دەکەم بە کورتی و بە صراحەت و بێ پێچ و پەنا وەلامی دوو پرسیار بداتەوە: یەکەم، ئەمەی کە ڕای خۆی دەربارەی خودی کرداری لە باربردنی منال چیە وە ئایا ئەم کردارە لە ڕووی مەبدەئی‌یەوە بە کارێکی تاڵو ناشرین ئەزانێت، یاخود هیچ مشکلەیەکی مەعنەویو مەبدەئی و ویژدانیی لەگەڵ لەباربردنی منالدا نیە. بە بڕوای من کەسێك کە لە کۆبونەوەیەکی ئاشکرادا هەڵسێ و کرداری لە باربردنی منال بە کارێکی سووکو بێبایەخ لەقەڵەم بدات، کە خەڵکی بێ هودە لە بەرامبەریدا تووشی دڵەڕاوکێ و دوو دڵێ دەبن، چ جای ئەوەی کە ئەم کردارە بە نیشانەی سەربەرزی ژن لە کۆمەڵگاو بەمایەی شانازی دابنێ، جوابی خۆی هەر لەو هۆڵەدا وەردەگرێتەوە. ئەم جۆرە بێدەربەستی و مامەڵە ساویلکە و رووکەشانەیە لەگەڵ مەسەلەیەکی ئەخلاقی گەورەدا کە لە باربردنی منال لەبەردەم هەموواندا، چ لایەنگرانی قانوونی بوون و چ مخالفانی، دای دەنێ، خۆی لە ناو هەرکۆڕێکی دەرەوەی کۆبوونەوەی فیرقەکەی خۆیدا بە سادەیی پەردە لەڕووی خۆی هەڵئەماڵێ. دووەم، داوای لێ دەکەم ڕەخنەی خۆی لەو بەندەی بەرنامەی ئێمە بەراست و رەوان و بێهەراوهوریا بخاتە ڕوو کە خوازیاری لە باربردنی قانوونی و خۆڕایی منالە تا دوازدە هەفتەیی و لەسەر بڕیاری ژن.

سورەیا شەهابی: لەبارەی ئایندەی مافی لە باربردنی منال لە سۆشیالیزمو بەگشتی لە کۆمەڵگایەکدا کە پێودانگە ئینسانیەکان پەیرەوبکات، ئەڵێن واهات و سەرەڕای هەموو تەعلیم و کۆمەك و پشتیوانی‌یەك، تین ایجری 12-13 ساڵە حاملە بوو، ئایا ئێوە ناچاری دەکەن منال بە خێو بکات، لە کاتێکدا کە خۆی منداڵە؟

منصور حکمت : ئەم جۆرە پرسیارانە لە جۆری پرسیارو فتوای بەهانەگیرانەی سوننەتی ئیسلامیە، (ئەگەر بوومەلەرزە بوو و ....). هێنانەوەی نمونەی کچێکی 12 ساڵە بۆ پاساودانی لە باربردنی منال، هێنانە مەیدانی بەلگەیەکی لاوازە، لە بەرئەوەی لە باربردنی منال دیاردەیەکی فراوانترە لە کێشەی حاملەبوونی کچانی دوازدە ساڵە و مەنتقی خۆیشی لێرەوە وەرنەگرتووە. لە بەریتانیای ئەمرۆدا سەرەڕای ئەو هەموو موسیبەتە کۆمەڵایەتیانەو ئەو هەموو بێمافی و بێ ئیمکاناتیەی منالان، بە گوێرەی ئاماری خودی کەمپینی سەراسەری لە باربردنی منال، کە ڕێگرتن لە کەمکردنەوەی موهلەی لە باربردنی منال لە 24 هەفتەیی‌یەوە بۆ 18 هەفتەیی بە یەکێك لە شانازیەکانی خۆی دائەنێ، لە سەرجەمی 160 هەزار حاڵەتی لە باربردنی منال لە ساڵی 1992 دا تەنها سێ هەزار حاڵەتی لە ناو کچانی ژێر تەمەنی 16 ساڵی دا بووە. واتە کەمتر لە 2%. بڕوا ناکەم لەم لیستەشدا ئاماری 12 ساڵەکان لە یەك لە سەد زیاتر بێت. ناکرێ 160 هەزار حاڵەتی لەباربردنی منال بە کێشەی حاملەبوونی نەخوازراوی کچانی 12 ساڵە پاساو بدرێت. لە بەرامبەر هەر سیستم و هەر بەڵگە هێنانەوە یەکدا ئەکرێ بنبەستی ئەخلاقی وچەندین بروبیانووی مەنتقی و "توضیح المسائل" (توضیح المسائل)، ناوی کتێبێکی خومەینی‌یە کە پڕە لەقسەی حەلەقو بەلەقی شەرعیو دینی-وەرگێر) ئاسا دابنرێت و هەلومەرجێکی دەردناك و تراژیدی بهێنرێتە پێش

چاو. منیش ئەتوانم لەبەرامبەر ئەمەدا بپرسم ئەگەر لەو کۆمەڵگایەی کە ئاواتی "کەمپینی سەراسەری لە باربردنی مناڵ "ە لە بەریتانیادا، لە باربردنی منال تا ڕۆژی پێش لە دایك بوون ئازادبێت، وە ئەگەر ژنێکی 28 ساڵە لە هەفتەی (31)ـەمدا بڕیار بدات کە منالّەکەی لە باربەرێت بەلاّم هیچ پزیشکێك ئامادە نەبێت ئەم کارە ئەنجام بدات، ئەمان چی ئەکەن، پزیشکەکە " ناچار ئەکەن" سەرباری ئەوەی ئەم کارە بەکارێکی دژی ئینسانی و جینایەتکارانە دەزانێ لە باربردنەکە ئەنجام بدات؟ مەسەلەی منال لە باربردن مەسەلەیەکی گرنگو گشتی و کۆمەلاّیەتیەو دەبێت وەلاّمی گشتی پێ بدرێتەوە. ئەگەر وەلاّمی گشتی و ریشەیی بزووتنەوەیەك ڕاست و ئینسانی و ڕێنیشاندەر بێت، دەتوانرێ حاڵەتە تایبەتیەکانیش لە چوارچێوەی ئەم وەلاّمە ئینسانیەدا وەلاّم بدرێتەوە. بەلاّم وەلاّمێکی غەیرە ئینسانی بەهیچ نمونە و شێرو ڕێوی هێنایەوەیەك دەربارەی ئەم یان ئەو حالّەتی تایبەتی مەشروعیەت بەدەست ناهێنێت.

بەهەر حاڵ وەلاّمی من بە کێشەی تین ایجری سوسیالیستی حاملە ئەمەیە: یەکەم، ئێمە هیچ قسەیەکمان لە غەیرە قانوونی بوونی لە باربردنی منال لە سوشیالیزمدا نەکردووە. ئێمە قسەمان لەوە کردووە کە کۆمەڵگا ئیتر پێویستی بەم کارە نامێنێ. سەرەنجام من بڕوا ناکەم لە سۆشیالیزمدا (بە تایبەت لە سوشیالیزمدا) کچێکی دوازدە ساڵە ناچار بە منالّبوون یان هەر کارێکی تر بکرێت. دووەم، دەبێ بە باش کردن و پەرەپێدانی شێوازەکانی مەنعی حەمل، ئاموزش (تعلیم)ی جنسی، پەرەپێدانی مافەکانی منالاّن و بردنەسەری حورمەتیان، خەبات لە دژی ئەخلاقیاتی دواکەوتووانە و دەمارگیری نەزانانەی ناکۆك لەگەلّ ڕۆشنبیری جنسیی گشتی و کۆنترۆلّی ئازادانەی کەسەکان بەسەر پەیوەندیە جنسیەکانی خۆیاندا و، دەبێ بەم جۆرە شتانە بەشوێن وەلاّمی واقعی‌یەوە بین. دەبێ کارێك بکرێت کەنەك تەنها تین ایجرەکان، بەلّکو هەر کەسێك کە نایەوێت حاملە بێت، بتوانێت حاملە نەبێت. ئایا ئەمە لە ڕووی عەمەلی و زانستیەوە لە توانادایە؟ بە ڕای من گومانی تێدا نیە. داهێنان و باش کردنی شێوازەکانی (منع) لە کۆمەلّگای دژە ژنی هاوچەرخدا وەکو پێویست بایەخی پێ نادرێ. ئەگەر یەك لە دەهەزار بەشی بودجەی ئەو توێژینەوانەی کە بۆ پەرەپێدانی تەکنەلۆژیای جەنگی و جاسوسی تەرخان ئەکرێ، بۆ ئەم مەسەلەیە خەرج بکرایە تا ئێستا شێوازەکەیان دۆزی بۆوە. دیسانەوە دەگەرێینەوە بۆ جێگای یەکەم: ئایا لە بەین بردنی کۆرپەلّە لە سکی دایکیدا کارێکی ناخۆشو تالّە یان نا. ئایا دەنگێك لە دەروونی رەخنەگری ئێمەوە بە ئەو دەلّێت: "بریا ناچار بە ئەنجامدانی ئەم کارە نەبووینایە"، یان نا؟ ئەگەر بەلّێ، ئەوا ئەو کاتە هەولّ و کۆشش لە پێناو بنیاتنانی کۆمەلّگایەکدا کە ئینسانەکان لەوێدا ناچار بە منال لە باربردن نەبن، تەنها ڕێگای ئینسانیی و شەرافەتمەندانەی پێشکەوتنە. بەلاّم کەسێك کە لەباربردنی منال وەکو عملیاتی لەوزەتێن سەیر دەکات و توانای درك کردنی قوولّیی مەسەلەکەو تالّیو گێژاوە ئەخلاقیەکەی نیە بۆ ئینسانە بێ‌ئەژمارەکان و نەوە جیاجیاکان، بێگومان بەم خەباتە بێگانەیە.

سورەیا شەهابی : بەرنامەی حیزب لە ڕووبەروو بوونەوەی نێوان دوو قوتبی "پروچویس" و "پرولایف" دا لە کام لا قەرار ئەگرێ، وە بەگشتی ئەم قوتب بەندیە چۆن هەلّئەسەنگێنی؟

منصور حکمت: بۆچوونێکی تا ڕادەیەك باو کە بەتایبەت لە ناو کۆڕو کۆمەلّە تازە فیمینیستە ئێرانیەکاندا لە دەرەوەی ووڵات هەیە، ئەمەیە کە گوایە پروچویسەکان لایەنگری لە باربردنی منالّنو پرولایفەکان مخالفی ئەمەن. مەسەلەکە بەم شێوەیە نیە. باسەکە لەسەر قانوونی بوون یا نەبوونی لە باربردنی منالّە، نەك لەسەر باش بوون و خراپ بوونی ئەم کارە. پروچویسەکان لە هەمان کاتدا کە زۆرێك لەوان مخالفی کرداری لە باربردنی منالّن، دیفاع لە قانوونی بوونی لە باربردنی منال ئەکەن. هەلویستی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاریش دیفاع کردنە لە قانوونی بوونی لە باربردنی منال. لەڕووی حقوقیەوە ئەوەی کە لە بەرنامەی حیزبدا هاتووە، ئاواتو ئامانجی بالاّی بزووتنەوەی پروچویسە لە وولاّتێکی وەکو ئەمریکادا کە تا بیست سالّی تریش شانسی بەدەست هێنانی ئەم خواستانەیان نیەو لە زۆرێك لە وولاّتە ئەورووپاییەکانیشدا هێشتا تحقیق نەبووە. لە بەرنامەی ئێمەدا لە باربردنی منال تا 12 هەفتەیی ئازادو قانوونیە. بڕباردان بەتەواوی لە دەستی ژن خۆیدایە، نەك هیچ کەسێکی ترو ژن پێویستی بە تەبریرو بەلّگە هێنانەوە بۆ هیچ ناوەندێکی پزیشکی و ئیداری نیە. لە باربردنی منال بە خۆڕاییەو پێویستە لە کلینیکی مجهزدا ئەنجام بدرێت. وەدیهاتنی خواستێکی لەم چەشنە تەنانەت لە خەیالّی بزووتنەوەی فیمینیستی ئەمریکاشدا جێگای نا بێتەوە. لە ڕووی حقوقیەوە چاودێری خارجیی لە ئەورووپا و ئەمریکادا بەرنامەی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری وەکو دەقێکی پروچویس دەستەبەندی دەکات، چونکە خوازیاری ئازادی لە باربردنی منالّە. بەلاّم خودی ئەم ناو لێنانە پروچویس

(لایەنگری هەڵبژاردن) و پرولایف (لایەنگری ژیان) ڕێلیّ ونکەر و دعائیە. لە ئەمریکا کە لانکی سەرەکی ئەم قوتببەندیەیە بەشی پرهات و هاوار و میلیتانتی بزووتنەوەی پرولایف لە گروپە راستو محافزەکارو مەزهەبیەکان پێکاهاتووە کە لە واقعدا بچوکترین ڕێزو احترام بۆ ژیان دانانێن. ئەمانە لایەنگرانی سزای ئیعدامو بەرین کردنەوەی مەودای ئەم سزایەن بۆ تازەلاوان. لایەنگرانی هەمیشەیی سیاسەتە میلیتاریستی‌یەکانی ئەمریکان. لەبنەڕەتەوە کۆنەپەرست، نەژادپەرستو دژی خارجیو دوژمنی هەژارانن. خەڵکی ئەمریکا لە ژێر دەستی ئەمانەدا بەبەردەوامی لەژێر باری هەژاریو نەخۆشی‌دا تواونەتەوەو دەتوێنەوە. لەو لاشەوە ڕەمزو لانکی سەرەکی بزووتنەوەی پروچویس، لایەنگری هەڵبژاردن، حیزبی دیموکراتی ئەمریکا و ئەمسالی وەك کلنتونە کە هەر ماوەیەك بەر لە ئێستا هێرشێکی بێشەرمانەی فراوانیان لە دژی دایکانی بێ مێرد وەڕێ خستو چوار ملیۆن منالّی ئەمریکایی یان مەحکوم بە مالّ بەکۆڵیو بەدخۆراکیو ژیانی ژێر خەتی هەژاری کرد. گالّتە جاریە کە ئیجازەی لە باربردنی منالّ بە مافی هەڵبژاردن ناو لیّ دەبەن. ئەمە دواین هەڵبژاردنی هەر ئینسانێکە. ئەمانە پێشتر هەڵبژاردنی خوشگوزەرانی، هەڵبژاردنی یەکسانی کۆمەلاّیەتی و پیشەیی ژنان، هەڵبژاردنی کارکردن و بەردەوام بوون لە خوێندن، هەڵبژاردنی ئاسایشی ئابووریو حورمەتی کۆمەلاّیەتی، وە تەنانەت هەلبژاردنی پەیوەندی جنسی سالمو پارێزراویان لە ژنان زەوت کردووە، دواتر لەسەر لێواری کەوتنە خوارەوەدا ئەم هەلبژاردنە دەدەن بەو کە لە نێوان فرێدانو خۆفرێدانەخوارەوەدا سەرپشکی دەکەن. بەراستی ژنێك کە لە باربردنی منالّەکەی "هەڵئەبژێرێ" دەبێ چەندە لە بەرامبەر ئەم هەموو هەڵبژاردنەدا کە کۆمەلگا خستویەتیە بەردەمی دلّخۆش و سوپاس گوزاربێت! لەبەر ئەمە ئەگەر لە من بپرسن خۆم بە پروچویس پێناسە ناکەم. ئەمە ناو لێنانێکی ریاکارانەو فریودەرانەیە. من خۆم وەکو لایەنگری قانوونی بوونی لە باربردنی منالّ تا دوازدە هەفتەیی و مخالفی کرداری لە باربردن دەناسێنم.

سورەیا شەهابی: بەرنامە داواکاری قانوونی کردنی لە باربردنی منالّە هەتا 12 هەفتەیی. ئەم سنووری 12 هەفتەیی‌یە و چۆنێتی دیاریکردنیو فاکتەرەکانی دیاریکردنی باسێکی زۆری بەدوای خۆیدا هێناوە. هەندێ کەس وا تصور دەکەن کە ڕەنگە لە روانگەی بەرنامەوە تەنها لەم تەمەنەدا ئەتوانرێ کۆرپەلّە بە ئینسان دابنرێت، وە لەبەر ئەمەیە کە لە باربردنی کۆرپەلّە لەم تەمەنە بە دواوە – جگە لە هەندێ حالّەتی استسنائی کە بەرنامە دەستنیشانی کردوون – بە غەیرە قانوونی دادەنێت. ئەمەوێ بلّێم کە سەبارەت بە تەمەنی کۆرپەلّەیەك کە ئەتوانرێ لەباربرێ تێگەیشتنی جۆراوجۆر هەیە. هەندێك واتێ دەگەن کە لەبەرئەوەی پێش ئەم تەمەنە کۆرپەلّە بە ئەندازەی پێویست کاملّ نەبووەو ناتوانێت سەربەخۆ لە لەشی دایك بژی، بە ئینسان ناژمێردرێت.

منصور حکمت: باسی دوازدە هەفتەیی لە بەرنامەی ئێمەدا هیچ پەیوەندیەکی بەساتی دەستپێکردنی ژیان، یاخود توانای درێژەدان بەژیانی کۆرپەلّەوە نیە لە دەرەوەی ڕەحمدا (کە بۆ برێك کەس بەساتی سەربەخۆ بوونی هەویەی کۆرپەلّە لە دایك دائەنرێ). دواتر دێمەوە سەر ئەم خالاّنە. ئاشکرایە کەسێك کە وەکو ئێمە کرداری لە باربردنی منالّ خۆی لە خۆیدا بە غەیرە ئینسانی دەزانێو وەکو ناچاری‌یەکی کۆمەلاّیەتی و شەرێکی ئەهوەن تر دیفاع لە قانوونی بوونی دەکات، مەیلی بەلای ئەوەدایە کە ماوەی لە باربردنی منالّ هەرچی کەمتر بکرێتەوە. لە لایەکی تریشەوە پێویستە قانوون بە عەمەلی بۆ ژنان ڕێنیشاندەر بێت و شتێکی فۆرمالّی نەبێت. لە روانگەی پزیشکی و جسمی‌یەوە پێویستە فرسەتی دەستنیشانکردنی حاملەبوون و بریاردان و بەرنامە دانان بۆ ئەم کارە هەبێت. واقعیەت ئەمەیە کە لە روانگەی پزیشکی‌یەوە لەباربردنی منالّ بەر لە کاتێکی دیاریکراو ناعەمەلی و تەنانەت خەتەریشە. بەم جۆرە دەبێ مۆلّەتەکە هەم بە ئەندازەی پێویست کافی بێت وە لە هەمان کاتیشدا بە گوێرەی ئیمکان محدود بێت. ڕووی مەسەلەکە بۆ ئێمە، کە مکردنەوەی مۆلّەتی لە باربردنەکەیە تا ئەوپەڕی، بە لەبەر چاوگرتنی هەل و مەرج و توانایی‌یە پزیشکی و کۆمەلاّیەتیەکان . ئێمە لەدیاریکردنی موهلەی ڕێگە پێدراو بۆ لەباربردنی منالّ تەشخیصی خۆمان نەکردووەتە معیار. بەلّکو هەر لەم دنیا بۆرژواییەدا تەماشای نموونە ئینسانی ترو دلّسۆزترەکانمان کردووە و ئەم ژمارەیەی خۆمان لەوێوە هێناوە. لە ئەسکەندنافیا مۆلّەت 12 هەفتەیە (لە هەندێ بەشی بلوکی رۆژهەلاّتی پێشووشدا مۆلّەت هەر تا دوازدە هەفتەیی بوو. لە ئەلّمانیا، نەمسا، بەلجیك و یۆنان، ئیسلەندە و برێك وولاّتی تریش هەروایە). ئێمەش هەر ئەمەمان بە معیار وەرگرتووە. وا دەرئەکەوێ کە لە وولاّتانی ئەورووپای باکووردا نارەزایەتیەکی بەرچاو لە دژی ئەم موهلەیەو بە قازانجی زیادکردنی لەئارادا نی‌یە. وادیارە ئەشێ ئەم مۆلّەتە 12 هەفتە بێتو ئیتر هەلّگرتنی قورساییو لە باربردنی نهێنیی لە ئارادا نەمێنێو بگەین بە هاوسەنگی‌یەکی سیاسی لە نێوان خواستی ئازادی لە باربردنی منالّ و حمایەی هەرچی زیاتر لە کۆرپەلّە. بۆچی کەمتر

نەبێت، لەبەرئەوەی ئێمە هیچ لێکۆڵینەوەیەکی ئاماری و تەحلیلیمان نیە لەسەر ئاکامەکانی کەمکردنەوەی موهلە لە 12 هەفتەوە بۆ 11 هەفتە، وە لە هیچ قسەو باس و دیالۆگێکی کۆمەڵایەتیدا عملی بوون و کارسازبوونی ژمارەیەکی کەمترمان نەسەلماندووە. لەئێستادا وەسائلی ئەم کارەمان لەبەردەستدا نیە. بەم پێیە پەنادەبەین بۆ بچووکترین ژمارەیەك کە وولاتێکی سەرمایەداری کە بەواقعی وجودی هەیە بە دەستیەوە دابێت. ئەگەر کەسێك بلێت بۆچی 13 هەفتە وە یان زیاتر نەبێت، ئەو کاتە وەلامی من ئاوا دەبێت: ئەگەر دوازدە هەفتە بۆ کۆمەڵگای سوید باش و عەمەلیە ئەوا بۆ بەرنامەی ئێمەش باشە. ڕێگا بدەن ئەوانەی کە ئەیانەوێ موهلەکە زیاد بکەن بەڵگە و رەخنەکانی خۆیان نەك لەبەرامبەر بەرنامەی ئێمەدا، بەڵکو لەبەرامبەر سیستمی باو لە ئەسکەندنافیادا بەیان بکەن، ئێمەش گوێ دەگرین و ئەگەر حەقانیەتێك لەم خواستەدا هەبێت حەتمەن درکی ئەکەین.

دەربارەی ساتی دەستپێکردنی ژیان و ساتی سەربەخۆیی ناسنامەی کۆرپەڵە لە دایك، بێگومان من تەنها دەتوانم رای شەخسیی خۆم بڵێم . ئاشکرایە کە بەرنامەی حیزبێك شوێنی ئەم رادەربڕینانە نیە. لە ڕوانگەی بیولوژیکەوە ساتی دەست پێکردنی ژیانی ئینسانێکی تازە بەبڕوای من لەحزەی دەستپێکردنی حاملە بوونە. وواتە کاتێك کە کلیلی ڕەوتێکی تازەی بیولوژیکی بادەدرێت و دابەشبوونی خانەیی دەست پێ دەکات. ئەمە خاڵی سەرەتای پەیدابوونی ئینسانێکی تازەو دیاریکراوە. خوێندنی باڵاو دکتۆرای بیۆلۆژی ناوێ بۆ ئەوەی کەسێك لەوە تێبگات کە دوای حاملەبوون ئەگەر گیروگرفتێك روونەدات ئەم ڕەوتە بە ئینسانێکی دیاریکراو لە دەرەوەی رەحمدا کۆتایی پێ دێت. ئەمەی کە چەند رۆژێك لە تەمەنی ئەم ئینسانە لە ناولەشی دایکی گوزەراوە کە قەومەکان تەنها بەچاو (عین المجرد) ناتوانن ببینن شتێك لە پەیوەند بە خاڵی دەستپێکردنی ئەم ژیانەوە ناگۆڕێت. ئەم تصورەی کە لە لەحزەیەکی قۆناغێکی تایبەتیدا ڕووحی ئینسانی لە ناو وجودی ئەم کۆمەڵە خانەیەدا چێنراوە، لەوە دڵخوازانەترو مەزهەبی ترە کە بکرێ قبوڵ بکرێت. بەڵام هەروەکو ووتم بەرای من باسی دوازدە هەفتەیی پەیوەندی‌یەکی بەم پرسیارەوە نیە. لە هەر شوێنێکدا ئەم ڕەوتە بپچرێت، ڕەوتی گەشەی ئینسانێکی تازە پچراوە. ڕاستە، ئەوەی کە ئەم کۆرپەڵەیە لە چ قۆناغێکدا دەست و قاچ و سەرو دڵی بۆ پەیدا دەبێت (کە زۆر بەر لە 12 هەفتەیی‌یە) بە شێوەیەکی تەبیعی قورسایی ئەخاتە سەر زەینی هەر ئینسانێك. بە بڕوای من هەر لەبەر ئەمە پەرەسەندنی شێوازەکانی وێنەگرتن کۆمەك بە خەڵك دەکات کە لێك دانەبڕاوی قۆناغە سەرەتاییەکانی تەمەنی ئینسان ببینن‌و زیاتر هەستی پێبکەن‌و رۆژ بە رۆژ لە باربردنی مناڵ لەلایان ببێتە کردارێکی تاڵترو ناخۆشتر. بەڵام لە باسەکەی ئێمەدا سەبارەت بە موهلەی 12 هەفتەیی ئەم فاکتۆرانە دەوریان نیە. لە باربردنی مناڵ لە 6 هەفتەیی و 9 هەفتەییشدا لە ناوەرۆکدا هەر هەمان واقعیەتە. پچڕینی ڕەوتی گەشەی ئینسانێکە کە عومری خۆی دەست پێکردووە.

مەوزوعەکەی تر، واتە باسی سەربەخۆیی کۆرپەڵە لە دایك، باسێکی بەتەواوی حقوقی یە کە مۆری سیستمی حقوقی سەردەمی مالکیەت و میحوەربوونی فەردی پێوە دیارە. لە روانگەی ماددیەوە، لە روانگەی توانای مانەوەوە، ئێمە تەنانەت لە دەرەوەی رەحمیشدا لە یەکتری سەربەخۆ نین. کاتێك کەسێك بە تەنهایی دەکەوێتە کێو و بیابان یان جزیرەیەك، دەچن بە هانایەوەو "ڕزگاری" دەکەن‌و ئەیگێڕنەوە بۆ ناو کۆمەڵگای ئینسانی. باسی سەربەخۆیی لە دایك، لە واقع دا باسی سەربەخۆیی هەویەی حقوقی کۆرپەڵەیە لە دایك نەك توانای مانەوەی بەبێ دایك، کە ئەتوانێت بەپێی تەکنەلوژیایەك کە هەیە گۆڕانی بەسەردا بێت. کۆمەڵگای سەرمایەداری تاکە کەسی بە یەکەی پایەیی بۆ پێناسەکردنی ماف دیاری‌کردووە. فەرز ئەمەیە کە لەو ساتەوەی کە کۆرپەڵە سەربەخۆ لەدایك تەعریف بکرێت، ئیتر وەکو ئینسانێك دەبێتە خاوەنی مافە فەردی‌یەکانی خۆی. ئەو کاتە لەم سیستمە حقوقی‌یەدا، مافەکانی دایك‌و کۆرپەڵە وەکو دوو فەردی جیا لەیەك لەنێو یەك قەلەمڕەوی مکانی‌و جسمی‌ی هاوبەشدا، لەگەڵ یەکتر ناکۆکی پەیدا دەکەن. بۆ نموونە ئەگەر کورپەڵە ئینسانێکی تر بێت ئەوکاتە لە ناوبردنی لە دیدگای یاسای ئەو کۆمەڵگایەوە بە قتل النفس دەژمێردرێت. ئالێرە دایە کە ئەم زهنیەتە دەبێ بگەڕێ‌و لەحزەی سەربەخۆیی بدۆزێتەوە. یەکێك کە خۆی بە مودافعی مافەکانی ژنان دەزانێت دەبێ ڕێك وەکو محامی‌یە زۆر زان‌و فێڵبازە ئەمرکاییەکان لە دەعوا مالی‌یەکاندا، ساتی سەربەخۆیی کۆرپەڵە دوابخات‌و لەساتی لەدایك بوونی نزیك بکاتەوە: کۆرپەڵە "بەشێکە لە لەشی دایك"، ژن ئازادە هەرچی‌یەك لە "لەشی خۆی" بکات. زەمانێك بوو کە کوشتنی مناڵ بەرلە ناوك بڕین بە قەتل نەئەژمێردرا، چونکە هێشتا کۆرپەڵە بە بوونەوەرێکی " سەربەخۆ" حساب نەدەکرا . بەهەرحاڵ ئەمانە فورمولبەندی باڵێکە. باڵی بەرامبەر کە خۆی بە محامی کۆرپەی لەدایك نەبوو دادەنێ بە پێچەوانەوە ئەوە بە ئەرکی خۆی دەزانێ کە ساتی سەربەخۆبوونی مناڵەکە بباتە پێشترەوە و توانای کۆرپەڵە بۆ هاتنە دەرەوە لە رەحم و راوەستان لەسەر پێی خۆی بسەلمێنێ. بە بڕوای من کلی چوارچێوەی ئەم باسە نابێ قبوول بکرێت. بۆچی بەشەریەت

ناتوانێ ئەم برۆسە شکۆدارو سەرسورهێنەرە و کلیەتی ئەم دیاردەی حاملـەبوونو لـە دایـك بوونـە وەکـو شـکڵی کـۆنکرێتی پەیـدا بـوونی ئینسانێکی تازە سەیربکات و سەرتاپای واقعیاتی ئەم پرۆسەیە بە لێك هەڵپێکراوی قبول بکات. بۆچی دەبێ فۆرمۆلی ناکۆکی نێوان دایك و کۆرپەڵە، مشت و مڕ سەبارەت بە سنوورەکانی خاوەندارێتی هەردوولا بەسەر خانەکانی رەحم و کۆرپەڵەدا قبووڵ بکرێت؟ بۆچی دەبێ درکـی ئینسان دەربارەی دیاردەیەکی ئاوا بنەرەتیو ئەبەدی و ئەزەلی لەسەر بنەمای مەقولاتێکی ئـاوا دەورەیـی و گـوزەرا (عـابر)، لـە چەشـنی خاوەندارێتی و تیۆری لیبراڵی فەردیەت دابمەزرێت؟

سورەیا شەهابی: هەندێ کەسی تر -بەتایبەت بەشێك لە فیمینستەکان- حیزب بەوە تاوان بار دەکەن کە لەبەرئـەوەی کـە کۆرپەڵـە بـە ئینسان دائەنێت، سەرەنجام دەبێ وەکو مەزهەبیەکان سپێرم -وە نەك سپێرم و ئۆڤول (هێلکە) هەردووکیان- هەم بە پـیرۆز بزانێـو هـەم بـە سەرچاوەی ژیان! ئەمانە ئەو ئەنجامگیریە دەکەن کە کەواتە بەپێی تێڕوانینی بەرنامە، لە بنەرەتدا دەبێ بەرنامە مخالفی هـەر جـۆرە ێـیش پێگرتنێك بێت لە حاملە بوون.

منصور حکمت: سپێرم وە هەروەها داوای لێبووردن ئەکەم ئۆڤولیش، هیچ پیرۆزیەکی تایبەتیان نیە. باسەکە زۆر بە رۆشنی سەبارەت بـە بوونەوەرێکی تازەیە کە بە یەکگرتنی ئەم دووانە هاتۆتە بوونو گەشەی خۆی دەست پێکردووە. بـەڵام باسـی ریزدانـان بـۆ ژیـانی ئینـسانی باسێکی بایۆلۆژی نیە. باسێکی فەلسەفیە. یان باشتر بڵێم ، رێز دانان بۆ ژیانی بـایۆلۆژی رەنگدانـەوەی رێزدانـانی فەلـسەفیە بـۆ ژیـان. رێزدانانە بۆ پۆتانسێل و محتوای ژیانی ئینسانی ئەم رێزدانانە نیشانەی ژیریی ئینسانە نەك پەنابردن (توکل)و خورافەی دینی. ئەگەر ژیانی ئینسانی بەهەر شێوەیەك بێحورمەت بکرێت، ژیانی ئینسانە کۆنکریتەکانیش، ئەو ئینسانانەی کە بـەواقعی مـەوجودن، بێنـرخ دەکرێـت. ژیانی ئینسانی نەدابەشکرن هەڵئەگرێ و نەپلە پەلەکردن. هیچ پەیوەندیەکی بە سەربەخۆیی و بزووتن و جموجۆڵ و تەمەن و شعورو ڕەنـگ و ڕەگەز و میللەت و زەمان و مەکان و لەش ساغی یا نوقصانی ئینسانەکانەوە نیە. باسی ئێمە، لانیکەم باسی من وەکو نووسەری بەرنامەی حیزب، ئەمە نیە کە ئێمە دەبێ هێلکەی پـیتراوو خانـەکانی سـەروەختی دابـەش بـوون بـە "پـیرۆز" بـزانین. باسـەکەی مـن ئەمەیـە کـە کۆمەڵگایەك کە دەرهێنانی کۆرپەڵە لەسکی دایکدا و پچرینی ڕەوتی ژیانێك کە دەستی پێ کردووە تەحەمول دەکات و هیچ رێگریەکی بـۆ دانانێت، چجای ئەوەی کە وەکو ڕێگای پێشگرتن لە زیادبوونی دانیشتوان، مەرجی درێژەدانی ژن بە خوێندن، مەرجی خۆلادان لە هـەژاری و شتی تریشی دابینێت، هیچ نرخێك بۆ ئەو ئینسانانەش دانانێت کە لـە بارنـەبراون. بەسـووك سـەیرکردنی کۆرپەڵـە ڕەنگدانـەوەی بەسـووك سەیرکردنی ئێمەیەو ئەم بەسووك تەماشاکردنەش ئەچەسپێنێ. رۆژێـك لـە ڕۆژان نـەوەکانی دوای ئێمـە شارسـتانێتی ئێمـە دەخوێننـەوەو لەبەرامبەر نەرێتی لە باربردنی مناڵ دا سەرسام دەبن. هەر بـەو جـۆرەی کـە ئێمـە لەبەرامبـەر قوربـانی کردنـی لاوان لەبـەردەم بارەگـای خواوەندکانداو سووتاندنی "ژنە ساحرەکان" کە لە ڕۆژی خۆیدا ئەم کارانە بە هەمان ئەندازە بەپێویست ئەزانران بـۆ جوابدانـەوە بـە گرانیـو نەهاتیو تەنگانە ئابووریو مەعنەویەکانی کۆمەڵگا، سەرمان سور دەمێنێ. ئەوانیش ئەم نەرێتە وەکو نیشانەی دڕندەیی ئێمە و بێ نرخیی ئینسان لە سەردەمی ئێمەدا سەیر دەکەن. وە لە وەڵامی دوا خاڵدا ڕێگا بـدەن بپرسم چ کەسـێك زیـاتر بەخـەمی پێشخستنو پەرەپێـدانی شێوازەکانی پێش گرتن بە حملەوەیە، ئەو کەسەی کە دەیەوێ لە باربردنی مناڵ وەکو کـارێکی تـاڵو نـاخۆش خـۆی لێ لابـدرێت، یـان ئـەو کەسەی کە لە باربردنی مناڵ وەکو ڕێگا چارەیەکی بێ عـەیبو قابیلی قەبولی تر چاو لێ دەکات بۆ منداڵ نەبوون و کۆنترۆڵ کردنی ژمـارەی دانیشتوان؟

سورەیا شەهابی: لە سبەینێی ئاڵۆگۆڕە سیاسیەکانی ئێراندا، کاتێك داواکاریەکانی بەرنامەی حیزبـی کۆمۆنیـستی کرێکـاریی ئێـران وەکو قانوون پەسەند بکرێنو لەباربردنی مناڵ قانوونی ببێتەوە، ئیحتمالی ئەوە زۆرە کە دەمودەست ئاماری لەباربردنی مناڵ بچێتە سەرەوە. پەسەند کردنی قانوونی ئازادی لەباربردنی مناڵ هەنگاوێکی فەوریەو دەوڵەت ئەرکێتی جێبەجێی بکاتو لەبەرچاوی بگرێـت، لەحاڵێکـدا کە ئاموزشی بەرفراوانی رێگاکانی (منع)، ئاموزشی جنسی و ڕەخساندنی ئیمکاناتی پەیوەندی جنسیی ساڵمو پـارێزراو پرۆسـەیەکی دوورو درێژترەو پێویستی بەکات دەبێ، ئایا ئەم زیاد بوونـە فەوریـەی ئامـاری لـە بـاربردنی منـاڵ نـاکۆك نیـە لەگـەڵ ئامـانجی بەرنامـەدا کـە

کەمکرنەوەی حاڵەتەکانی لە باربەردنی منالە، وە ئایا لەبەرامبە نەیارانی لە باربردنی منال لەسەر حەق نین کە ڕەخنە لە جێبەجێکردنی فەوری ئەم بەندەی بەرنامە بگرن؟

منصور حکمت : یەکەم، ئەمەی کە ئاماری منالانی لە باربراو تەنانەت لە کورت ماوەشدا ئەچێتە سەرەوە، حەتمی نییە. بە بڕوای من ناچێتە سەرەوە، چونکە ئەو مەقاییسانەی کە دەبێ لەگەڵ یەکتر بەراورد بکرێن ئاماری کرداری لە باربردنی منال نییە لەماوەی پێش قانوونی بوونەوەو پاش قانوونی بوونەوەدا، بەڵکو دەبێ کۆی منال لە باربردنەکان (بە ڕەسمی و نهێنییەوە) و "منال فڕێدانەکان" لە لایەن خودی دایکەوە، لەو دوو دەورەیەدا لەگەڵ یەکتر بەراورد بکرێن. لە ئێراندا حاڵەتەکانی منال فڕێدان لە لایەن خودی دایکەوە، لە ڕێگەی هەڵگرتنی شتی قورس و خۆبەردانەوە وشتی ترەوە، زۆر زۆرە تا ئەو ڕادەیەی کە ئەم کردارە بۆتە بەشێك لە فۆلکلۆری ئەم وولاتە. ئەم حاڵەتانەی "لە باربردنی منال" لە هیچ جێگایەك تۆمار ناکرێن. قانوونی کردنی لە باربردنی منال ئاماری چوونە لای پزیشك بۆ لە باربردنی منال بەرەو سەر دەبات، بەڵام لەبەرامبەردا ئاماری ئەم جۆرە مندال فڕێدانانە کەمتر دەکاتەوە. لە لایەکی تریشەوە کەم بوونەوەی حاڵەتەکانی منال فڕێدان یان لە باربردنە نهێنییەکانی منال بە قازانجی لە باربردنی یاسایی منال، کۆمەك بەوە دەکات کە ئەم ژنانە هەلسوکەوت لەگەڵ هەندێ دەزگاو ئۆرگاندا بکەن، کە بە گوێرەی بەرنامەی ئێمە کاریان کۆمەك کردن و حمایەی ماددی و مەعنەوییە لەوان، وە یەکێك لە کارەکانی ئەم ئۆرگانانە هەوڵدانە بۆ هاندانی دایکان تا منالەکانیان لەبار نەبەن و مافەکانی دایك و منال و ئەرکەکانی دەوڵەت و کۆمەڵگایان بۆ ڕۆشن بکەنەوە بەرامبەر بەوان. ئەوە شتێکی چاوەڕوان کراوە کە ڕێژەیەك لەو ژنانەی کە دەچن بۆلایان ئامادەبن واز لە منال لە باربدرنەکەیان بهێنن. من ئەو تخمینە ئاماریەی تۆ لە ئاکامەکانی یاسایی بوونەوەی منال لە باربردن بە موحتەمەل نازانم.

دووەم: هەروەکو ووتت بەرنامەی ئێمە بە تەنها باس لە قانوونی بوونەوەی لە باربردنی منال ناکات، بەڵکو کۆمەڵێك هەنگاوی دەمودەستوحەیاتی تێدایەبۆ سالمو پارێزراو کردنی پەیوەندی جنسیو بەرین کردنەوەی بە کاربردنی پێداویستیەکانی (منع). ئەوەم قبوڵە کە گۆڕینی پەیوەندی جنسی ئازادو سالمو پارێزراو بە بەشێکی جێگیرو سەلمێنراوی فەرهەنگی کۆمەڵگا حەتمەن کاتی دەوێ. بەڵام چەند بەرابەر کردنی بەکارهێنانی وەسائیلی (منع)و کەڵك وەرگرتنی زیاتر لە کاندۆم و ئای.یو.دی (I.U.D)، کاتێك کە دابین کردنی خۆرایی ئەمانە ببێتە سیاسەتی دەوڵەت، کاتێکی زۆری ناوێ. ئەکرێ ئاماری حاملەبوونی نەخوازراو بەخێرایی بهێترێتە خوارەوە. کاتێك قسە دێتە سەر بەرقەرار کردنی شێواز و معیارو نەرێتە مودێرنەکان لە ئێراندا، زۆر کەس دەستبەجێ تصویری گوندنشینە دوورەکان لە خەڵکی ئێران بەدەستەوە دەدەنو ناڵەیان لێ بەرزدەبێتەوە کە خەڵکی "فەرهەنگی ئەمەیان نیە". بەڵام ئێران بەگشتی کۆمەڵگایەکی شارییە، زۆربەی ئەم خەڵکە لاوانێکن کە دەچنە قوتابخانەو تەنانەت ئەگەر دانیشتوانی دێهاتە دوورەکانیش بن، بیرو هۆشیان بەلای شارو ئەلگۆ هاوچەرخەکانی ژیانەوەیە. خەڵکی ئێران "میللەتی" ڕۆژنامەی "توفیق" و "ئوممەتی" جەماعەتی خومەینی نین. ئەندامی کۆمەڵگایەکی سەرمایەدارین لە دوا دوایی سەدەی بیستەمداو لە کورەی گۆرانگاریە فەنی و اتصالاتیەکانی ئەم سەردەمەدان. کەمپینی ئاموزشی جنسی و پەرەپێدانی وەسائیلی منع لەئێراندا، بەڕای من لە ئاستێکی زۆر بالادا دەچێتە پێشەوە. هەڵبەتە دەبێت واقعیەتێك لە بەر چاو بگیرێت. ئەم کارە بەبێ خەباتێکی لیبراوانە لە دژی ئیسلامیەکان و کۆنەپەرستان عەمەلی نییە. ڕەوتێك دەتوانێ ئەم بەرنامەیە بەدەستەوە بگرێت کە لە رووی سیاسیەوە پابەندی خەباتێکی لیبڕاوانە بێت لە دژی دەمارگیری دینی و کۆنەپەرستان. وە ئەمە بەرلە هەر کەسێك کاری چینی کرێکارو کۆمۆنیستەکانە.

بەهەرحاڵ کەمکرنەوەی حاڵەتەکانی لە باربردنی منال لە گرەوی دوو فاکتەری سەرەکیدایە. یەکەم، بەرەگرتنی پەیوەندی جنسی سالمو پارێزراو و دەست ڕاگەیشتنی هەمووان بە ئیمکاناتی خۆرایی و مناسبی منعو، دووەم، خەبات لە دژی پیاو سالاری و دژەژنی نەك تەنها لە ئەفکاردا بەڵکو لە علاقات و پەیوەندییە ئابووری و کۆمەلایەتیەکاندا، بە جۆرێك کە حاملەبوون و منال بوون و دایکایەتی بچووکترین کاریگەری خراپ لەسەر مەوقعیەتی ئابووری و کۆمەلایەتی و پیشەییو مەعنەوی ژنان لە کۆمەڵگاو لەخێزاندا دانەنێتو مندالداری ببێتە هەڵبژاردنێکی ئازادو بەرنامەڕێژیکراوی خەڵك و ڕووداوێکی دڵخۆشکەر لە ژیانی ئەواندا. قانوونی بوونەوەی لە باربردنی منال کۆڵەکەیەکی سیاسەتێکی هەمەلایەنەیە بۆ وەدیهێنانی ئەم ئامانجە و پێویستە وەکو بەشێك لەناو ئەم کولیەتەدا سەیر بکرێ، نەك وەکو هەنگاوێکی تاقانەو سەربەخۆ.

سورەییا شەهابی: بەرنامەی حیزب لە باربردنی منالّی بە "لە ناو بردنی عەمدیی کۆرپەلەی ئینسانی" لەقەلەم داوە، وە خۆشت لە قسەکانتدا ئاماژەت بۆ ئەوە کرد کە لە باربردنی منالّ لە هەر تەمەنێکدا بێت "بچڕینی ڕەوتی گەشەی ئینسانێکە کە عومری خۆی دەست پێکردووە". کەسانێك لەم پێناسەیە ئەم ئەنجامگیریە دەکەن کە ئەنجامدانی لە باربردنی منالّ لە دیدگای بەرنامەی حیزبەوە تاوانەو ئەو دایکەی کە بریار لەسەر ئەنجامدانی کارێکی وا دەدات دەکەوێتە خانەی تاوانبارێکەوە کە قەتلی عەمدی ئەنجام داوەو ئەمەش بێ ئینسافیە!

منصور حکمت: ئەم قسەیە کە لە باربردنی منالّ بچراندنی ڕەوتی گەشەی ئینسانێکە کە ژیانی خۆی دەست پێکردووە، لەگەلّ ئەم ئیدعایەی کە دایك قتلی عمدی کردووە یا تاوانێکی ئەنجام داوە، ئاسمانو ڕێسمان لێك دوورن. لکاندنی ئەم دووانە بە یەکەوە نەنیشانەی هەولّی دلّسۆزانەیە بۆ تێگەیشتنی مەسەلەکەو نە تەبلیغێکی کاریگەرە لە دژی فورمولّبەندییەکەی بەرنامەی ئێمە. ئەمە خۆدزینەوەیە لە ئەسلّی باسەکە. بەرای من کەسێك کە لە باربردنی منالّ لە رووی مەبدەئییەوە بە کارێکی بێ عەیب دادەنێ پێویستە هەر ئەمە بلّێو بەسەراحەتیش بەرگری لێ بکات. بە خۆ اتهام کردن لەقسەی خەلّکانی ترەوە و دواتر خۆ گیڤکردنەوە جوابی مەسەلەکە نادرێتەوە. سەرەنجام ئەم جۆرە نارەزایەتیە یەك شت دەگەیەنێ: مانای ئەم نارەزایەتیە ئەمەیە کە ئەگەر رۆژێك بۆ ئەم ڕخنەگرە بسەلمێنرێت کە منالّ درێژکراوەی تەبیعیی کۆرپەلّەیەو کۆرپەلّەش سەرەتای ئیلزامیی ئینسانێکە، ئەو کاتە خودی ئەو لە باربردنی منالّ بە قتل و تاوان دادەنێت وە ئەمە بۆ لایەنگرێکی لە باربدرنی منالّ ناتوانێت هەلویستێکی مەحکەم بێت.

هەر چونێك بێت، بە بڕوای من ناوبردنی منال لەباربردنّ بە تاوان یا قتل "لە چوارچێوەیەکی زەمەنیدا کە لە یاساکانی ئەمڕۆی ئەوروپادا باوە" ڕاست نیە چونکە تاوان و قتل مەقولەیەکی حقوقین و پێناسەیەکی کۆمەلاّیەتیان هەیە نەك شەخصی. هەر کەسێك پێویستە لە چوارچێوەی‌نەرێتو سوننەتەکانی کۆمەلّگای هاوچەرخی خۆی دا داوەری لەسەر بکرێت. کۆمەلّگا هەموو شکلّەکانی لەناوبردنی ئینسان لە سەردەمی ئێمەدا بە قتل ناونابات. واقعیەت ئەمەیە ئینسانەکان بەگەلێك شێوازی جۆراوجۆر لەم دنیایەدا خەریکن یەکتری لە مافی ژیان مەحروم دەکەن. سەربازێك کە لە جەنگدا ئینسان دەکوژێت، ئەندامێکی دەستەیەکی دادوەری کە دەنگ بەحوکمی اعدامی کەسێك دەدات، پزیشکێك کە لەڕووی سۆزو بەرزەیی و مهرەبانیەوە مەرگی نەخۆشێك پێش دەخات کە لەسەرەمەرگدایە. دەولّەتێك کە وێڕای ئاگاداریی دەقیقی لەوەی کە ئاماری مردن چەندە دەچێتە سەرەوە، بیمە (چمان)ی صحی کەم دەکاتەوە. کەسێك کە دابین‌کردنی مەرجەکانی سەلامەتی محگەی ئەتۆمی کەم دەکاتەوە، لەگەلّ ئەوەشدا کە دەزانێت ئەمە ئاماری سرگانی خوێن لە ناو منالاّنی ئەو دەورو بەرەدا دەباتە سەرەوە. سەرۆك کۆمارێك کە حوکمی بۆمبارانی جێگایەك دەردەکات، پارتیزانێك یا تیرۆرستێك کە بۆمبێك ئەنێتەوە، ئەمانە هەر هەموویان ئاگاهانە لە کوشتنی ئینسانە واقعیەکاندا بەشداری دەکەن. بەلاّم کۆمەلّگا مەرج نیە هەموو ئەم کارانە بە قەتلو ئەنجامدەرانیشیان بەقاتل بژمێرێ. تێڕوانینی شەخسیی ئێمە ئەکرێ لەگەلّ تێڕوانینی کۆمەلّگادا جیاواز بێت. تێڕوانینی شەخسیی ئێمە ئەکرێ پشتی بە مەدەئێکی ئینسانیی موتلّەقی ئەوتۆ بەستبێ کە هیچ تەفسیرو ئەملاوئەولایەك هەلّنەگرێ. تێڕوانینی کۆمەلّگا بۆ ئەوەی کە تاوان چیە، نیسبیە و لە ڕووی مێژوویەوە مەرجدارەو لەگۆڕاندایە. زەمانێك بوو کە کوشتنی منالّو هاوسەر لەلایەن پیاوەوە بە تاوان نەئەژمێردرا. جەنابی ئیبراهیمی خلیل لە ئیسلام و یەهودیەت دا بڕیاربوو لە ڕۆژی ڕووناکدا کوڕەکەی خۆی لە عملیاتێکی دڕندانەی خواناسیدا سەر ببڕێت کە خوشبەختانە وەکو سیاوش مدرسی دەلّێت لە ئاخرین لەحزەدا ئاشکرادەبێت کە خواوەند گالّتەی کردووەو مەبەستی تەنها تاقی کردنەوەی ئەو بووە. هەر لەم دنیایەداو نەلە ڕابردوویەکی زۆر دووریشدا کوشتنی دیلەکانی شەڕو کۆیلەکان تاوان نەبوو، هەتا سالاّنی حەفتاکانی هەر ئەم سەدەیەی ئێمە، هەلّواسینو لەسێدارەدانی ڕەشەکان لەلایەن نەژادپەرستە سپیەکانەوە لە ئەمریکا بە قتل حیساب نەدەکرا. کەسێك بە هۆی کوشتاری هێرۆشیماو ناکازکیەوە (ترومن) ی بە قاتل نەژماردووە. لە ئەمریکا کتێبخانە هەیە بەناوی ئەم بەشەرەوە. تێڕوانینی ئەخلاقی و حقوقی کۆمەلّگا بۆ کردەوە یەك ڕەنگدانەوەی حەساسیەتی مەعنەوی و عاگفی کۆمەلّگایە بەرامبەر بەو کردەوەیە لەو سەردەمە تایبەتەدا. ئەم حەساسیەتە تەنانەت لە یەك دەورەیەکیشدا لە قەلّەمڕەوە (ناوچە) فەرهەنگیە جۆراوجۆرەکاندا جیاوازە. ئەم حەساسیەتەو ئەم کاردانەوە ئەخلاقی و عاگفیە، وە بێگومان ئاکامە حقوقیەکانیشی، ئەبەدی نیە و گۆرانکاری بەسەردا دێت. زۆرێك لە کردار و شێوازەکانی ئەمڕۆی ئێمە نەوەکانی دوای ئێمە بێزیان لێدەکەنەوە. بەلاّم ئەم ئالّوگۆڕە لە مەعریفە و تێڕوانینی عاگفی کۆمەلّگا بۆ مەسەلەکان پێویستە بە شێوەیەکی واقعی و لە ماوەی چەند نەوەیەك لە ئینسانە واقعیەکاندا ڕووبدات. من زۆر بەتوندی مخالفی سزای

ئیعدامم، به بروای من سزای ئیعدام له ناوەڕۆکدا ئینسان کوژییەکی عمدی‌و نەخشەمەندانەیە. بەڵاّم ناتوانم به ئارەزووی خۆم دەستەیەکی دادوەری که له ئەمریکا دەنگ به تاوانبارکردن یا ئیعدامی تاوانبارێك دەدات، به قاتل دابنێم. چونکه کۆمەڵگا، وه بێگومان خودی ئەوان ، ئەم پێناسەیەیان بۆ کارەکەیان نیە. ژنێك که دەست بۆ له باربردنی منالّ دەبات بەیەقین له ڕوانگەی خۆیەوه کۆرپەڵه به ئینسانێك، یاخود به ئینسانێکی تەواو دانانێت وه له فەرهەنگ و یاسای کۆمەڵگاوه تصویرێکی خراپ لەسەر کرداری منالّ له باربردن وەرناگرێ.

بەهەرحالّ هەروەك ووتم ئێمه منالّ له باربردنمان بەقەتلّ و تاوان ناو نەبردووه، وه خوازیاری قانوونی کردنی له باربردنی منالّین تا رادەیەکی فراوانتر لەوەی که له یاساکانی ئەمەریکا و ئەوروپای رۆژئاوادا هەیه. بەلاّم ئەمەی که کۆرپەڵه قۆناغێکه له ژیانی‌ئینسانێکی دیاریکراو که هەر ئێستا پێی ناوەته ناو ژیانەوه حەقیقەتێکی حاشا هەڵنەگره. ئەگەر ئەم حەقیقەته ئەبێته مایەی ئازاردانی ویژدانی کەسێك له منالّ لەباربردندا، خەتای ئێمه نیّیه. ئەو چاوەڕوانی‌یەی که ئێمه له پێناوی مرتاح کردنی چمیری کەسانێك دا که نیازی له باربردنی منالّیان هەیه ئەم راستیه له فکرماندا بسڕینەوەو بۆ نموونه وانیشان بدەین که (حاجی لەقلەق) کۆرپەڵه ئەهێنێت، زیاده ڕەوی‌یه.

سورەییا شەهابی: له هەندێ وولاّت، بۆ نموونه له بەریتانیادا، بەخشینی ئیجازەی له باربردنی منالّ سێردراوەته دەستی پزیشك تا لەسەر بنچینەی تەشخیصدانی سەلامەتی‌ی جسمی‌و نەفسی دایکەکه ئەم ئیجازەیەی پێبداتو ئەمەش بووەته مایەی نارەزایەتی زۆرێك له پزیشکان. له بەرنامەی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاریدا ئیجازەی له باربردنی منالّ سپێردراوەته دەستی دایك. "ئیجازەی پزیشك" یا"بڕیاری دایك"؟ ئایا ئەم بەرامبەرکێیه هیچ جێگایەکی لەبەرنامەی حیزبدا هەیه. مەبەستم ئەوەیه که ئایا سپاردنی ئیجازەی له باربردنی منالّ به ئیجازه پێدانی پزیشك، هیچ جێگایەکی هەبوو لەباسەکانی پەیوەست به لەباربردنی منالّ له بەرنامەی حیزب دا، وەئەگەر نەیبوو بۆچی؟

منصور حکمت: مەقولەی ئیجازەی پزیشك، تەنها بۆ له باربردنی منالّ له دوای دوازده هەفتەی‌یەوه نەبێ، سەرەتا له نووسینی دەقی بەرنامەدا مەترەح نەبوو، چونکه ڕووی مەسەلەکه بەو جۆرەی که به واقعی له هەموو وولاّتەکاندا هەیه، هەڵبژاردنو بڕیاردان لەدەستی ژندایه. بزووتنەوەی قانوونی کردنی له باربردنی منالّ، بزووتنەوەیەکه بۆ دانی ئەم مافەو ئەم هەڵبژاردنه بەژن. باسی تەشخیصدانی پزیشك دەربارەی مەترسی ئازاری جسمی و نەفسی حاملەبوون بۆ ژنان، ڕێگایەکه که له هەندێ وڵاّتدا هەوڵیان داوه له باربردنی منالّ بەعەمەلی قانوونی بکەنەوه بەبێ‌ئەوەی که بەڕەسمی دان به مجازبوونی ئەم کارەدا بنێن. به تایبەتی ووشەی "مەترسی ئازاری نەفسی" بەم مەبەسته دانراوه که مجال بۆ تفسیر کردن بهێڵێتەوەو بەعەمەلی پزیشك سەرپشك بکات که مۆری تأیید بدات له خواستی ژن بۆ له باربردنی منالّ. ئەمه سیستمێکه که هەر ئەمڕۆ له بەریتانیادا کاری پێ دەکرێ. له روی عەمەلیەوه له باربردنی منالّ له بەریتانیادا ممکنەو به خواستی ژن ئەنجام دەدرێت. بەلاّم لەڕووی حقوقی‌یەوه ئەوه پزیشکه که بڕیاری لەسەر ئەدات. ئەگەر پزیشکێك داواکاری ژنەکه بۆ له باربردنی منالّ تأیید نەکات، که هەڵبەته هەندێ جار ڕوودەدات، ژنەکه دەچێته لای پزیشکێکی ترو مۆری تأیید لەو وەردەگرێ. ئەم شێوازه ریاکارانەیه ئەمڕۆ هەم دەنگی خەڵك و هەم دەنگی پزیشکەکانیشی بەرز کردووەتەوه. ئەگەر بزیشکەکه کەسێکی مخالفی له باربردنی منالّ بێت، له ئەنجامدانی ئەم کارەدا دژواری زۆر وه تەنانەت هەندێ جار تأخیری جدی ئەخاته ڕێی ژنەکه. بەووتەیەکی تر بەپێی معیاره ئەخلاقیەکانی پزیشکی ئەو شوێنه هاو وولاّتیانی بەریتانیا لەمەسەلەی له باربردنی منالّدا له حقوق و ئیمکاناتی جیاواز یەهرەمەندن. لەلایەکی ترەوه، پزیشکەکان بەحەق نارەزایەتی دەردەبڕن که کاری ئەوان نەك تەشخیصدانی پزیشکی، بەڵکو بووەته ڕێ نمایی‌یەکی کۆمەلاّیەتی بۆ ژنان. کارێك که دەبووایه ئەرکی یاسا بووایه. ئەمه مەوقعیەتێکی غەیره ئەخلاقی و ریاکارانەی سەپاندووه بەسەر پزیشکەکاندا، به مخالفانو لایەنگرانی له باربردنی منالّەوه. ئەلێن ئەگەر له باربردنی منالّ کارێکی یاسایی‌یه، ئەوا دەبێت بڕیار لەسەر دانیشی لەلایەن خودی ژنەوه بێت. هەڵوێستی ئێمەش هەر ئەمەیه.

سورەییا شەهابی: پێشتر ووتت ناوبردنی ئیجازەی له باربردنی منالّ به "مافی هەڵبژاردن" شتێکه له چەشنی ئازادی هەڵبژاردن له نێوان کەوتنه خوارەوه و خۆخستنه خواره له بەرزاییەکەوه. هەندێك له فیمینستەکان و لایەنگرانی مافەکانی ژنان لەسەر ئەو باوەڕەن که مافی له باربردنی منالّ یەکێکه له گرنگترین ئەو مافانەی که ئیمکانی هەڵبژاردن دەداته ژنان. هەڵبژاردنی بوونو نەبوون به دایك، وه هەڵبژاردنی کاتی بوون به دایك.

منصور حکمت: من لەگەڵ تێڕوانینی بەشی هەرە زۆری بزووتنەوەی فیمینستیدا لەسەر هەویەتی کۆمەڵایەتی ژنو خۆهۆشیاری ژن گرفتم هەیە. ئەمانە ژن بە توێژێك یان گروهێکی کەمایەتی تصویر دەکەن کەدەبێ مافە صنفییەکانی خۆی وەربگرێو بچێت بەلای کاریەوە و ئیتر هەقی بەسەر دنیاو مەسەلەی کۆنترۆڵی چارەنووسی جیهان و کۆمەڵگای ئینسانیەوە نەبێت. بە بڕوای من لە باسی لەباربردنی مناڵدا ژن کەمایەتیەکی خاوەن دەعواو مەحرووم نییە کە قەرارە ئەجری خۆی لەشێوەی ئیجازەی لە باربردنی مناڵدا وەربگرێتەوەو بڕواو ئیتر کاری بەسەر مەسەلە کۆمەڵایەتی، مەعنەوی، فەلسەفیو مێژوویی‌یەکانی ئەم گرفتەوە نەبێت. لە تصویری ئەمانەدا ژن هەمیشە لە باسی لە باربردنی مناڵدا تەنها لەشکڵی مشتەرییەکی حاملەی کلینیك دا خۆی دەنوێنێ، نەك رابەری کۆمەڵگا، نەك فەیلەسوفو ئایدیۆلۆژێك کە دەبێ سەرەنجام سەبارەت بە ژیان و هویەی ئینسانی کۆرپەلە و حورمەتی ئینسانی و شتی تر خاوەن ڕا بێت، نەك ئینسانێك کە بەبێ لەبەرچاو گرتنی ئەوەی کە ژنە یان پیاو دەتوانێ سەبارەت بەم مەسەلانە ڕاو بۆچوونی هەبێو بەمەسەلەی خۆی بزانێو بیەوێ دنیا بە ئاقارێکی نایبەتیدا بەرێت. لە مەکتەبی ئەمانەدا ژن حاملەیەکە کەنایەوێ حاملە بێت وە ئیتر کارێکی بەم مەسەلانەی ترەوە نیە. بەبروای من ئەم فیمینیزمە ڕووی دووەمی پیاوسالارییە کە ئەویش بە هەمان شێوە ژن لە دەخالەت کردن لەم مەیدانەدا دوور دەخاتەوە، وە ئەم دووانە دوو دیوی یەك پارەن.

لە وەڵامی پرسیارەکەی تۆدا، بۆ ژنێك کە تەنها بەشێك نییە لە کەمایەتییەکی دووگیانی کۆمەڵگاو وەکو ئینسان مامەڵە لەگەڵ مەسەلەی کۆمەڵگاو ژیان و حورمەتی ئینسانی و یەکسانی کۆمەڵایەتیدا دەکات، ئیجازەی لە باربردنی مناڵ مافی بڕیاردانێکی ئەوتۆ نییە. ئازادی لە باربردنی مناڵ وەکو حەبێکی سیانور* وایە کە چریکەکان لە زەمانی شادا لەگەڵ خۆیان هەڵیان دەگرت. ئیمکانێکە بۆ دەرچوونێکی دەردناك لە ڕووداوێکی دەردناکتر. ئیجازەی لە باربردنی مناڵ لە چەشنی ئیجازەی خۆکوژییە. ئازادی لە باربردنی مناڵ ئیجازەی لە بەبن بردنی کۆرپەڵەی خۆتە بۆ خۆلادان لە ئاکامە خراپەکانی مندالداری لەم کۆمەڵگایەی ئێستادا. ئازادی لە باربردنی مناڵ بۆتە زەرووەتێك لە بەرئەوەی زۆرێك لەئازادیە ئینسانیەکان لە ژنان زەوت کراوە. مافی بەهرەمەند بوون لە زانستی جنسی. ئازادی کەڵك وەرگرتن لەوەسائیلی (منع)ی سەد لە سەد سالمو بێخەتەر. ئازادی رزگاربوون لە ئەخلاقی مەزهەبیو پیاوسالارانە لە پەیوەندی جنسیدا، ئازادی پەیوەندی جنسی ئاوەڵاو ئازاد کە ژن لەو پەیوەندییەدا ئازادی تەواوی هەبێت لە ڕەفتاری جنسی خۆیدا، مافی ئەوەی ئازادبیت لەوەی کە مناڵت هەبێتو مەوقعیەتی ئابووریو شوغڵیت پارێزراو بێت، ئازادی ئەوەی کە بەبێ ئەوەی لە ژێر فشاری ئابوری و ئەخلاقی و فەرهەنگیدا ناچار بەزواجو ژیانی هاوبەش بیت لەگەڵ مێرددا، مناڵت هەبێت. ئازادی کەڵك وەرگرتن لە ئیمکاناتی خۆرایی و مناسب بۆ بە خێوکردنی مناڵ. ئازادی لەوەی مناڵت هەبێتو ژیانی کۆمەڵایەتیت هەبێت. مافی پارێزراو بوون لە تەعەدای جنسی چ لە خێزانو چ لە دەرەوەیدا. ئازادی هەڵبژاردنی دایکایەتی بەبێ ئەوەی کە ژیانو خۆشگوزەرانیو بەختیاری خۆت وەکو ژنێکو ئینسانێك فیدا بکەیت. ئازادی لەوەی ببیت بەدایکو خۆشگوزەرانیو تەندروستیو ئاموزشو ڕابواردنی مناڵەکەت زامن بێت.

لە نەبوونی ئەم مافانەدایە کە ژن لە مەوقعیەتی "هەڵبژاردنی" لە باربردنی مناڵدا خۆی دەبینێتەوە. لەم بارەیەوە پێویستە خاڵێکمان لا ڕۆشن بێت. خودی حاملەبوونی ژن بەپێچەوانەی مەیلی خۆیەوە، بەم مانایەیە کە نەیتوانیوە ئیرادەی خۆی بۆ دایکایەتی کردنو نەکردن وە هەڵبژارنی کاتی دایکایەتییەکەی لە ناو هەمان پرۆسەدا کە مرۆڤ تیایدا حاملە دەبێت، واتە پەیوەندی جنسی، پیادە بکات. ئەگەر قەرارە ژن کۆنترۆڵی هەبێت بەسەر هەڵبژاردنی دایکایەتیو کاتی دایکایەتییەکەیدا، ئەوا پێویستە ئیرادەو کۆنترۆڵی هەبێت لە قەڵەمڕەوی پەیوەندی جنسی دا. ئەمە بە مانای بەهرەمەند بوونە لە زانیاری جنسی، بەمانای دەست ڕاگەیشتنە بە وەسائیلی (منع)ی سالمو بێخەتەرو بەشداری کردنێتی لە پەیوەندیەکی جنسی یەکسان و ئازادو ئارەزومەندانە و دوور لە هەرجۆرە زەختو زۆرو ئیجبارکردنێکی ڕاستەوخۆو ناڕاستەوخۆ. بێگومان کوشتنی کۆرپەلە ڕێگایەکە بۆ بەرگرتن لەبوون بەدایکی ژن، بەڵام ژنێك بەم شێوازە دایکایەتی نەکردن "هەڵدەبژێرێت" کە پێشتر نەیتوانیبێت ئازادانە ممارەسەی ژن بوونی بکات.

سورەییا شەهابی: هەندێك لەو باوەڕەدان کە هەر فۆرمولبەندیەك کە مافی لە باربردنی مناڵ نەك بە "ایجابی" بەڵکو بە "سلبی" لێك بداتەوە، ئەم مافە مەحدود دەکاتەوەو بە عەمەلی وا لەژنان دەکات کە لەهەموو هەلومەرجێکدا کۆرپەلەکەیان بهێڵنەوە. ئەڵێن ئەم بەندە

فەزایەکی ئەخلاقی لە بەرامبەر ئەم کارەدا پێك دێنێ کە لە بەرژەوەندی ژناندا نیەو دەستی کلێسا و دین ئاوالاّ دەکات لە مەحدود کردنەوەی مافی بڕیاردانی ژناندا.

منصور حكمت: ئەم نموونەیە هەر هەمان تەبدیل کردنی ژنە بەکەمایەتییەکی صنفی تحت الحمایەو هەتیو کە پێشتریش باسم کرد. ئەمانە ئەیانەوێ ژن تەنانەت لە چوارچێوەی باسکردن لە ماهیەتی ئینسانی و فەلسەفی لە باربردنی منالّ بخەنە دەرەوەو حەقی بەسەریەوە نەبێتو هیچ نەڵێو نەبیستێ. ئەیانەوێ "توێژی ژنان" تەنانەت لە حەقیقەت دوور ڕابگرن و ڕێگریان بۆ پێك بهێنن. تازە هەر لەم دنیا جیاکراوەیەی توێژی ژنانیشدا هێشتا مەعلوم نیە بۆچی لە پێناوی چمیر مرتاح کردنو ئاسوودەکردنی ویژدانی ئەو ژنانەدا کە منالّەکانیان لەبار ئەبەن، دەبێ ئەو ژنانەی کە پێیان وایە لە باربردنی منالّ هەر چۆنێك بێت کارێکی تالّە کە دەبێ کۆمەلّگا ڕۆژێك لێی ڕزگار ببێت ، بێ دەنگ بن و لە بەرامبەر یەکێك لە گرنگترین گرفتە فکرییەکانی مێژووی بەشەریەتدا بێدەنگو بێ دەربەست بن. ئەگەر لە باربردنی منالّ مافێکە، لێکۆلێنەوەو بەیان کردنی حەقیقەتیش مافێکی ترە. ئەمانە هەردووکیان بەقازانجی ژنانن. تەنانەت ئەگەر بەقازانجی بڕێك لە فیمینیستەکانیش نەبێت.

سەبارەت بە مەسەلەی کلێسا، ئەمەمان زۆر بەر گوێ دەکەوێ کە تیڕوانینی سلبی بەرنامە سەبارەت بەخودی کرداری لەباربردنی منالّ، سەرباری خواستی قانونی بوونی، ئاو بە ئاشی کلێسا و بالّی ڕاستی مەزهەبیدا دەکات. ئەمە تێگەیشتنێکی لەئەندازە بەدەر لاوازە. نموونەی پێچەوانەی ئەمە ئەکرێ لەباسی پۆرنۆگرافی (فلیمی جنسی)دا ببینرێ. فیمینیزم و کلێسا لە بەرامبەر پۆرنۆگرافیدا دوو هەلّوێستی تەواو لێك نزیکیان هەیەو تەنانەت لە خۆپیشاندانەکاندا لە تەنیشت یەکترەوە دەردەکەون. ئایا ئەکرێ بوترێ نارەزایەتی فیمینستەکان لە بەرامبەر پورنۆگرافیدا دەستی کلێسا بۆ زیاد کردنی فشاری مێژوویی لەسەر ژنان و بۆ بەرگرتن بە ئازادی و خۆ دەرخستنی جنسیی ژنان ئاوەلاّ دەکات؟ وە ئایا ئەم نزیکایەتییە بەلّگەیەکی کافییە بۆ بێدەنگ بوونی فیمینیزم لە بەرامبەر مەسەلەی پورنۆگرافیدا؟

هەلّسەنگاندنی سلبی خودی عەمەلیەی لە باربردنی منالّ بەتەنها قسەی ئێمە نیە. قسەی زۆربەی هەرە زۆری خەلّکیە. قسەی زۆربەی هەرە زۆری ئەو کەسانەیە کە لە باربردنی منالّ "هەلّدەبژێرن" و ئەشیانەوێ قانوونی بکرێتەوە. بۆچوونی موشەخەسی خەلّك سەبارەت بە ناسنامەی ئینسانی کۆرپەلە هەر چییەك بێت، زۆربەی هەرە زۆری ئەوان هەست بەوە دەکەن کە ئەمە کارێکی دەردناکو نەخوازراوە و بەهەرحالّ پەیوەندی بە پچڕاندنی ژیانی ئینسانییەوە هەیە. ئەوە کلێسایە کە خۆی بەم عاگفە شەریفە ئینسانیەوە هەلّدەواسێ و بەم ئیعتبارە ئەیەوێ بازاڕی خۆی گەرم ڕابگرێ. بگرە ئەوە ئەم بێعاگفیو بەکەم ڕاگرتنە بیولۆژیکیو صنف گراییە فیمینیستییەیە کە ئیجازەی ئەم ڕیاکاری و بەرز کردنەوەی ئالاّی ڕێز و ئیحترام بۆ ژیانەی داوەتە دەستی دین، واتە یەکێك لە ترسناکترینو دژی ئینسانیترین دامەزراوەکانی مێژووی بەشەریەت.